

EMAKEELE SELTSIS

Emakeele Seltsi 19. novembril 2009 peetud kõnekoosolek toimus Tallinna Ülikoolis ning kandis pealkirja „80 aastat keeleteimetajaid”.

Koosoleku sissejuhatuses osutas Jüri Viikberg Raimo Raagi teosele „Talurahvakeelest riigikeeleks”, milles leidub viide sellele, et 80 aastat tagasi tegi Emakeele Selts ettepaneku seada sisse keeleteimetaja ametikoht. Ettekandeid oli koosolekul kolm.

Heido Ots kõneles keeleteimetaja ameti kujunemisest. Ta märkis, et 1920. aastatel seatud ametikoht oli algsest mõeldud ühtlustama kiiresti muutuvat ja kujunevat kirjakeelt. Hiljem on toimetaja/keeleteimetaja õigused ja võimalused teksti mõjutada oluliselt muutunud. Keeleline külg on olnud varem autori vastutada, kirjastus selle eest ei vastutanud ning muudatusi võis teha minimaalselt – autori tekst oli au sees. Heido Ots kahtles ka, kas keeleteimetaja ja toimetaja rolli on üldse võimalik lahutada: ei saa seada vastamisi faktivigu keelevigadega ning neid eraldi toimetada.

Reili Arguse ettekande teemaks oli keeleteimetajate õpetamine Tallinna Ülikoolis. Tallinnas on keeleteimetajaid magistritasemel õpetatud alates 2004. aastast, keeleteimetajaid koolitatakse ka Tartu Ülikoolis. Kõrvalainena on keeleteimetamist õpetatud TLÜ-s bakalaureusetasemel juba pikemat aega, seda saavad valida nii eesti filoloogid kui ka teiste erialade üliõpilased. Keeleteimetamine moodustab suure osa ka bakalaureusetaseme referent-toimetaja eriala kavast. Esineja rääkis lähemalt kavade mahtudest ning võimalustest,

mida need pakuvad. Riigieelarvelisi kohti on keeleteimetaja kaval väga vähe, probleemidest nimetas R. Argus pingelise eelarve tõttu tekkinud suuri rühmi ning suurt töömahtu.

Anu Rooseniit ja Anu Vane, kes on ise Tallinna Ülikooli lõpetanud, pidasid ühisettekande „Keeleteimetajast ettevõtja ja õpetaja – mis on aktuaalset?”. Anu Vane rääkis oma kogemusest keeleteimetaja kui ettevõtjana. Tema kokkuvõtte senisest tegevusest on optimistlik: tööd jagub. Ta tõi esile märksõnu, mis keeleteimetajale praegusel ajal kasuks võiksid tulla: turundusteadmised, kujunev püsikliendivõrgustik, koduleht, keeleteimetamise blogi, mis tähelepanu tõmbab. Anu Rooseniit on teinud keeleteimetaja tööd õpetaja ameti kõrvalt. Koolis on ta märganud, et õpilaste keelt mõjutab tihe internetisuhtlus, ka kirjandesse jõuavad MSN-ile omased lühendid, emotikonid jmt.

17. detsembril peeti Tartu Ülikoolis Emakeele Seltsi rahvusvaheline seminar „Naabrite keelearenduskavad”.

Ettekandeid oli viis.

Valts Ernštreits (Riia) tegi ülevaate Läti keelepoliitikast. Keeleküsimusi reguleerib Lätis kaks põhilist seadust: põhiseaduses on öeldud, et Läti riigikeel on läti keel, ning riigikeelseadus sätestab eri alade keeletarvituse ning selle, kuidas keelepoliitikat ellu viiakse. Kaks kindlat riikliku keelepoliitika põhimõtet on: riigikeel on läti keel ja riik toetab vähemusrahvaste keeli. Eesmärgid on riigikeele staatuse juriidiline tagamine, läti keele oskuse vajaduse populariseerimine, lätikeelse hariduse tähtsustamine, läti keele arendamise

soodustamine läti diasporaas, läti keele uurimine, lingvistiliste aspektide arvestamine Euroopa Liiduga integreerumisel, keele arendamine kirjanduse ja kunsti vahenditega.

Ilmar Tomusk (Tallinn) kõneles Leedu keelepoliitika 2003.–2008. aasta põhisuundadest. Leedus on leedulased selges ülekaalus. 1992. aasta põhiseaduse järgi on riigikeel leedu keel. Keeleseadus võeti vastu 1995. a. Leedus jälgitakse hoolega avalikku keeletarvitust: siltidel peab olema korrektne kirjakeel, asutuste nimed peavad vastama leedu kirjakeele reeglitele. Vähemusrahvaste asutuste sildid võivad olla nende keeles, ent kiri ei tohi olla leedukeelsest suurem. Ametnikelt nõutakse korrektset keelt. Kõige tähtsam organ on seimi keelekomisjon. Vaatluse all on võõrkeelsed nimed, ajakirjanduskeel, keelenorm, keelenõu, keeleinspektsiooni tegevus. 2003. aastal võeti vastu keelestrateegia aastateks 2003–2008, et tagada leedu keele kasutamine avalikes valdkondades ning arvesse võtta EL-iga seotut. Prioriteetseteks suundadeks said IT-valdkond ja EL-i õigusaktide tõlkimine. Loodud on keele ja kohanimede avalikud andmebaasid, soodustatakse leedu keele õpetamist välismaal, toetatakse leedukeelse terminoloogia arendamist kõrgkoolides. Väitekirja kaitsmisel nõutakse ka leedukeelsete artiklite olemasolu.

Maksim Krongauz (Moskva) andis ülevaate Venemaa keelepoliitikast. Venemaal ei ole keelepoliitilist programmi, ei tegelda ebasoovitavate sõnadega vmt. Ühiskondlikult on rohkem tähelepanu saanud ortograafia küsimused ning keelepuhutus. Ortograafia sai suuremat tähelepanu 2000. aastate algul, kui vananenud seisukohti ümber vaadati. See tekitas palju kriitikat. Kokkuvõtteks ütles esineja, et keel elab inert-sist, mida ta ise hindas heaks inertsiks.

Raimo Raag (Uppsala) rääkis Rootsi keelearenduse hiljutisest suunamuutu-

sest. Rootsi keeleseadus jõustus 1. juulil 2009, enne seda läbimõeldud keelepoliitika puudus. Rootsi ametikeel on keeruline, seetõttu on eesmärgiks kujunenud keele lihtsustamine. Lihtsa keele vajadusest on tehtud demokraatia küsimus: inimeste ja ametivõimude vaheline lõhe süveneb, kui keel on keeruline. Ülesande ametivõimude keeletarvitust muuta andis valitsus ja 1988. aastal tehti ettepanekuid selle parandamiseks. Teise osa probleemistikust moodustab see, et pärast Teist maailmasõda muutus Rootsi sisserände tõttu mitmerahvuseliseks ja mitmekeelseks. Immigrantide arv kasvas oluliselt 1960. aastatel. Sisserännanute kohta tehtud uurimused näitavad, et oluline on õpetada immigrantidele rootsi keelt, pakuda tõlgiteenust, koolidesse lisada kodukeeleõpe. Rootsi on paistnud silma tolerantsusega. Nii jõuti olukorda, et vähemuskeeled olid olemas ja nende positsioon määratletud, aga rootsi keele seis ebamäärane. Seetõttu andiski valitsus ülesande koostada keelearenduskava, mille teemadeks olid keelehoole, kool, kõrgharidus, meedia, vähemuskeeled, terminoloogia.

Jüri Valge (Tartu) tutvustas Soome keelearenduskava, mis esitati 2009. a. Soome keele paljusid valdkondi käsitlev kava, mille valmimist juhtis Pirkko Nuolijärvi, ei kajasta ainult keeleinimeste arvamusi, vaid suheldud on mitmesuguste asutuste esindajatega. Kava käsitleb soome keele avalikku kasutamist ja staatuse kindlustamist, sisaldab ettepanekut rahastada soome keele uurimisasutusi. Selles käsitletakse ka Soome koole, kus soome keel peaks olema eelisseisundis. Omaette teema moodustab soome keel kõrgkooliõpimis- ja teaduses. Selle järgi oleks ülikoolidel vaja koostada oma keelepoliitilised kavad: madalama taseme tööd tuleks kirjutada riigikeeles, kõrgema astme töödel peaks olema põhjalik soomekeelne resümee; teadusteemade ra-

hastamisel peaks arvesse võtma seda, et tulemused oleksid olemas ka soomekeelsetena; terminoloogia arendamist peaks riik toetama. Kava puudutab ka soome keelt halduskeelena ja EL-i kee-

lena. Muu hulgas soovitatakse EL-i ametnikel kasutada soome keelt ning tõlkide vahendust.

ANNIKA HUSSAR

PÄRIMUSLUGU JA AJALUGU: PIIRID, PIDEPUNKTID JA TÄHENDUSTE DÜNAAMIKA

Põhjuse tänavusel, järjekorras viiendal folkloristide talvekonverentsil – toimus 4. ja 5. veebruaril Taevaskojas – ajaloolle keskenduda andsid Walter Andersoni 125. sünniaastapäev ning 90 aasta möödumine Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli asutamisest. Aja kulgemise jälgimine pärimuses ning pärimuse uurimisloos andis sisemise struktuuri kahele tihedale ettekandepäevale. Teiseks fookuseks oli tähenduste, meetodite ning folkloristikavaldkondade vaheline dünaamika. Nagu Ülo Valk oma avasõnas lausus, võiks Walter Anderson rõõmustada folkloristika hea käekäigu üle, millest annab tunnistust 21 ettekandega ning umbkaudu 50 osalejaga talvekonverents.

Tartu Ülikooli esimest ning kauaaegset rahvaluule professorit meenutas Paul Hagu oma ettekandes kõne kaudu, mille Walter Anderson pidas setu rahvalaulikute peol 1922. aastal. Kõnes hindab Anderson ajaloolis-geograafilise uurimiskoolkonna järgijana pärimuse säilitamist ning innustab setusid vanu laule hindama ning talletama. Võrdluseks toodud Oskar Looritsa mõtisklus setudest ja nende jututraditsioonist mõjub tänapäeval ootamatuna: ümberütlevat jutustamist nimetab ta heietamiseks, sellest joobumist šamanistliku mõtte viimaseks jäägiks. Traditsiooniga polevat sel puhul tema arvates tegemist.

Arhiivi nn negatiivsetele teadetele, kus informant väidab midagi mitte teadvat, pööras ettekandes „Folklooritexti piiridest” tähelepanu Merili

Metsvahi. Ta vaatles rahvaluule arhiivi kujunemist selle tänapäevase kasutaja seisukohalt. Mahukas arhiiv suunab ning kujundab uurijate arusaama folkloorist, selle olemusest ning piiridest, mis alati ei kattu tänapäevaste esitaja ja kommunikatsioonikesksete teoreetiliste vaateviisidega. Sellest ilmneb folkloristika paradoks rahvaluule talletamise ning sekkumata jälgimise-kirjeldamise vahel.

Mall Hiiemäe käsitles ettekandes „Kohapärimus: piirid ja pidepunktid” kohapärimuse kogumislugu, milles erinevatel aegadel on keskendunud erinevatele rõhuasetustele paikadega seotud pärimuses, olgu nendeks siis kohad kui rahva ajaloo kajastajad, sakraalsuse kandjad (hiiekohad ja -puud) või kohad narratiivi leviku tähenduses. Tänapäevase kontekstisidusa uurimismetoodikaga lähenemisel ühendab kohapärimus endas paiga kaudu nii pärimust kui ka pärimuse kandjat ning seetõttu võiks esiplaanil olla koha märgatavuse asemel selle tähenduslikkus. Maastikuobjektide mentaalse tasandi avajate ning käsitlejatena võiks folkloristidel olla aktiivsem roll, et see ei klassifitseeruks teiste teadusalade jaoks lihtsalt „müraks”.

Ave Tupits keskendus rahvameditsiini viljakale kogujale Voldemar Sumbergile, kelle kogumistöö eesmärgiks oli talletada rahvapäraseid arstimisvõtteid, päästa teadmisi ning selgitada välja väärvõtete kasutamine. Rahvameditsiini kui pärimusvaldkonna tut-

vustamine ning väärtustamine, ühtlasi selle valdkonna esiletõstmine erinevate teadusalade uurijate jaoks on Voldemar Sumbergi olulisim panus. Siiski on tema kogumisaktsioonide tulemused mitmes arhiivis laiali ning läbi uurimata.

Folkloristika kujunemisel on materjali, kogujate, arhiivi ning uurijate kõrval oluliseks komponendiks rahvaluule kui teadusala ülikoolides. Oma kogemustest rahvaluule õpetamisel üldainena kõneles Pille Kippar. Ta tõi esile traditsioonilise maaelu hääbumisega kaasneva kaugenemise pärimusest, mis kajastas XIX sajandi talupoja maailma, etnoloogilise konteksti ning mõistete mittetundmist.

Liina Saarlo ettekanne puudutas kauaaegse õppejõu Udo Kolgi teadlase- teed, tema kaitsmata kandidaadiväitekirja saatust. Udo Kolgi teaduslikud huvid olid seotud lauliku ja laulu loomise tehnoloogiatega, tema väitekirja käsitleb regivärsiliste rahvalaulude variatsioonilisust, näitematerjaliks Paistu lauliku Liisu Mäe laulud. Kateedri koosolekute kunagistes protokollides leiduv annab alust arvata, et väitekirja oli viimistlusjärgus ja jäi kaitsmata tähtaegadest mittekinnipidamise tõttu.

Omavahel sisult paralleelseteks teoreetilisteks käsitlusteks olid Pihla Siimu ja Ülo Valgu ettekanded. Pihla Siim vaatles kultuuri uurimist narratiivsuse teooriate kaudu („Narratiivne pööre ja folkloristika”). Selle lähenemise sisuks on mõte narratiivide kesksest tähendusest inimeste elus. Kui narratiivne kultuurile lähenemine avardab folkloori mõistmise piire, siis samu mõistmisi piire on kujundanud ka intertekstuaalne vaa- de folklooritekstidele (nii nagu ka mis tahes tekstidele), nende loomisele, mõistmisele ning uurimisele. Ülo Valk avas oma ettekandes intertekstuaalsust kui tekste siduvat ühisjoont, milles sisalduvad ka vihjed järgnevatele tekstidele. Tekstide tähendused avalduvad suhetes

teiste tekstidega ning seda juhib isikute, mitte kultuurinähtuste suhtlus.

Samasuunalisse arutlusse haakus ka Taisto Raudalainen ettekanne „Folkloristlik žanrikäsitus, pärimus- sidus elulooline esitus ja „pärimuslik ajalugu””, milles käsitleti folkloorižanride reflekteerumist eluloojutustuse pinnalt ning eluloo jutustamist elavas pärimuskontekstis. Selles dialoogilisuses, mis tuleb esile eluloojutustuses, avaldub folkloorižanride plastika. T. Raudalainen soovib käsitada žanre eemiliste registritena või kasutada nende tähistamiseks Wiedemanni sõnaraamatu sõna *kõnad*.

Elo-Hanna Seljamaa vaatles folkloristika rakenduslikke võimalusi olevi- kuühiskonnas kaasa rääkimiseks. Oma töös „Uurides etnilisi identiteete post- sotsialistlikus Eestis” püüdis ta Tallinna Lasnamäe linnaosa näitel avada rahvusmääratlusi kogemise, tõlgendamise ning käitumise strateegiatena.

Ergo-Hart Västriik vaatles hoiu- poliitika „katsepõlluna” eestiingeri piirkonda kahe maailmasõja vahelisel ajal Narva vallas, mis piirialana võinuks pälvida sama suurt tähelepanu kui Petherimaa. Soome folkloristide ning hoiu- muaktivistide käsitus ingerlastest kui soome diasporaast jättis aga eestiingerlaste uurimise peamiselt soomlaste pärusmaaks.

Marju Torp-Kõivupuu ettekandes „Tekst ja kontekst meditsiinifolklooris” olid vaatluse all meditsiinipärimuse erakordse kontekstitundlikkuse aspektid, mis terviseküsimumuste intiimset loomust arvestades sunnivad ka kogujat ning informanti teineteise suhtes oma positsioone reflekteerima. Meditsiini- pärimuse internetikajastustes loob virtuaalne suhtluskeskkond rolle, mis omakorda kujundab teadete sisu.

Mitmes ettekandes kasutatud internetinäited tõestasid interneti kui nüüdisaegse välitöökeskkonna viljakust. Selle töö spetsiifikat vaatles oma ette-

kandes Maili Pilt, rõhutades sotsiaalmeedia kanalite erinevusi avalikkuse määratlemisel. See seab uurija ülesandeks tunda vastavat keskkonda ning aktsepteerida selle vaikivaid ootusi ning käitumisreegleid.

Interneti materjali käsitles ka fraseoloog Anneli Baran, kes vaatles netimeedia näitel fraseoloogia rolli ja esitas ülevaate, kuidas kõnekäänd *omletist mune teha ei saa* osales poliitiku seisukohtade uudisväärtuseks tõstmisel.

Piret Voolaid vaatles keerdküsimuste suhteid teiste rahvaluule lühivormidega. Vanasõnade funktsioon moraalkandjana on muutunud, seda tõestab vanasõnaainese äraspidine kasutamine mõistatuste allžanris, keerdküsimustes, kus see toimib humoorika stiilivõttena. Lühivormid peegeldavad maailma vaatelisi tõekspidamisi, nii on nende vormilise stabiilsuse või varieerumise taga soov väljendada või toetada nende kasutajate arusaamu.

Ersamordva päritolu Tallinna Ülikooli doktorant Natalia Ermakov meenutas ettekandes „Sissevaade mordva ja setu itkudesse” oma koduküla itke võrdluses setu kombestikuga. Mõrsjaitkud on ersamordva traditsioonis laululisemad. Noorte meeste osalemine Afganistani ja Tšetšeenia sõdades on hoidnud alles nekrutiitkud.

Arheobotaanik Ülle Sillasoo vaatles taimede esinemisi hiliskeskaegses kunstis ja rahvapärilises. Taimed altarimaalidel peegeldavad looduse ja kultuuri kokkupuutepunkte.

Kolm ettekannet käsitles pärimuse tänapäevast kasutamist ning selle uurimist. Taive Särg ja Ants Johanson vaatlesid rahvamuusika ja pärimusmuusika sisu ja mõistete kujunemist. *Pärimus*-liitelise mõiste tõi kasutusse Valter Ojakäär ning see hakkas levima 1990. aastatel, mil Soome, Rootsi ning Iiri mõjul hakati Eestiski viljelema

pärimusmuusikat. Terminitega tegeles ka Sille Kapper (TLÜ), kes vaatles rahvatantsu mõiste muutumist vana talurahvatantsu tähistajast praegusaegse etendus kunsti žanriks. Tema ettepanekul tuleks teha vahet pärimustantsul, rahvuslikul tantsul ja tantsuharrastusel. Eda Pomozi vaatles tantsufolkloristika uurimist Eestis ja Ungaris. Ungari tantse hakati väärtustama ajal, kui riigikeeleks sai saksa keel, ning ka XX sajandil on neil olnud rahvusidentiteeti rõhutav roll.

Esimese konverentsipäeva hilisõhtule plaanitud ettekande „Orientalistika Eesti manuaalmeditsiini elulugudes” puhul arvestas Age Kristel Kartau seltskonna väsimusega: soovijad said üksteise peal proovida Tai joogamasaaži võtteid.

Konverentsi esimesel õhtul tutvustati ka kaht väljaannet. Mall Hiimäele pühendatud artiklikogumik „Kes kõlab, seda kõneldakse” (koostaja Ergo Hart Västrik) sisaldab mitmekesise artiklivaliku tänapäeva- ning minevikupärimuse põimumisest, rahvaluule üksiknähtuste analüüsist kultuuriteoreetiliste üldistusteni. Kristiina Ehin tutvustas oma raamatut „Päevaseiskaja”: see on valik kirjakeeles ümberjutustatud lõunaeesti imemuinasjuttudest. Lisatud on ka Ilmar Lehtpere ingliskeelne tõlge.

Pärimusloo ja ajaloo põimumine suunab kriitiliselt vaatlema teadmiste talletamist ja tõlgendamist, kultuuri taastootmist, milles folkloristlikud meetodid pakuvad huvitavat lisa teistele humanitaarteadustele. Talvekonverents sai teoks tänu Tartu Ülikooli eesti ja võrdleva rahvaluule õppetooli ja kultuuriteooria tippkeskuse toetusele ja tarmukale korraldustööle.

KRISTEL KIVARI

EESTI RAHVALUULE ARHIIV 2009. AASTAL JA PRESIDENDI RAHVALUULEPREEMIA

On saanud traditsiooniks, et igal aastal Eesti iseseisvuspäeva paiku antakse Eesti Kirjandusmuuseumis üle Eesti Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemiad, mis on mõeldud Eesti Rahvaluule Arhiivi (ERA) vabatahtlike kaastöölise tunnistamiseks. Preemia eelkäijaks on aastatel 1935–1940 jagatud Riigivanema autasu parimatele rahvaluulekogujatele.

Selleaastased Vabariigi Presidendi rahvaluulepreemiad andis Tartu linna pea Urmas Kruuse üle 25. veebruaril. Eesti iseseisvuspäeva ja soome kultuuri päeva (28. II) vahel toimunud üritusel tunnustati tänukirja ning meenete-ga ka Eesti Kirjandusmuuseumi ERA 2009. aasta tublimaid kaastöölisi ning kogumisvõistluse „Minu mälestuste Soome” kirjutajaid. Aktusel kõnelesid peale Tartu linna pea ja Eesti Rahvaluule Arhiivi esindajate ka ühenduse Eesti Elulood juhataja Rutt Hinrikus ja Soome Suursaatkonna kultuuri- ja pressinõunik Arja Korhonen. Muusikaliisi vahepalu esitas Mari Kalkun.

Presidendi rahvaluulepreemia said Kaie Humal ja Hille Tarto.

Kaie Humala kaastöö mahukaima osa moodustab kunagisest kodukandist Võrtsjärve põhjakaldalt vanadelt kaluritel, nende pereliikmetelt ning teistelt praegustelt ja endistelt selle kandi inimestelt kogutu. Samuti Kaie Humala enda meenutused oma vanaisast, pillimehest ja pillimehtrist, sepast ja möldrist Tõnis Moosesest, vanaemast jt Võrtsjärve-äärsete külade inimestest. Lisaks andis Kaie Humal arhiivile kaks XX sajandi algusest pärit fotoalbumit. Üks neist sisaldab kohaliku fotograafi Aleksander Lepiku (1898–1977) fotosid Võrtsjärve ümbruse küladest ja Viljandist. Fotodel on kujutatud perekondlike sündmusi (pulmi, matuseid, sünnipäevi jm), tööolukordi (heinategu jm) ja

külaolustikku, on mitmeid portreefotosid. Peale selle vahendas Kaie Humal Oskar Looritsa isiklike kirjade jõudmist Kultuuriloolisse Arhiivi.

Tänapäeval viiakse Eestis ja mujalgi läbi väga palju eriilmelisi kogumisakt-sioone. Aastail 2005–2007 toimus Eesti Televisiooni saates „Prillitoos” kauaaeg-se saatejuhi Hille Tarto korraldusel ravimtaimeviktoriin. Kahel hooajal tut-vustati saadetes kaheksatteist Eestis kasvavat ravimtaime. Mälumängule saabunud vastuseid (fotod ja käsikirja-line materjal) on kokku 1717 lk. Hille Tartole anti rahvaluulepreemia meeli-köitva viktoriini väljamõtlemise, läbi-viimise ja ravimtaimeteemalise küsit-luse materjalide talletamise eest. Kir-jandusmuuseumi Kultuuriloolisse Ar-hiivi on Hille Tarto vahendusel jõudnud ka „Prillitoosi” teatrimängu kirjad.

2009 oli Rahvaluule Arhiivile hea aasta. Käsikirjakogusse laekus 12 366 lehekülge (8762 lk originaalkirjapane-kuid ja 3574 lk uurimuslikke materjale), helikogusse 102 säilikut, lisaks 76 video-kasseti ja -faili, 1391 digi- ja 755 must-valget ning värvifotot. Tahaks loota, et siin on põhjus meie taustas, nimelt saja-aastases järjepidevas rahvaluule kogumistöö kogemuses. Muutunud vormilt nüüdisaegsemaks, laienenud sisult, on kogumistöö olemuselt jäänud siiski samaks nagu Jakob Hurda aegadel.

Rahvaluule talletajate ringi on aida-nud laiendada erinevad kogumisvõistlu-sed. Soome Instituut ja Eesti Kirjan-dusmuuseum viisid 2009. aastal läbi kogumisvõistluse „Minu mälestuste Soome”. Kokku saadeti võistlusele ligi sada eriilmelist kaastööd: kirjutajate seas oli nii kirjanikke, teadlasi kui ka kooliõpilasi. Enamik osavõtjaid oli sün-dinud aastail 1940–1960 ja meenutas nõukogudeaegseid Soome-sõite. Küm-mekond inimest kirjutas sõjaelseist

aastaist, üks soomepoiss Jätkusõjast, lähiaja reisidest kirjutasi üksikud. Niisama palju, ligi sada tööd, läkitati samal ajal Soome Kirjanduse Seltsi rahvaluulearhiivi Eesti-mälestuste kogumisvõistlusele. Žürii, koosseisus Risto Järv, Järvi Lipasti ja Rutt Hinrikus, andis pikkade arutelude järel välja kolm peaauhinda, need said Maret Lehto, Maria Peep ja Lembit Vahesaar. Põhjaliku ja ülevaatliku kaastöö eest palvis eriauhinna Harri Jõgisalu.

2009. aasta lind oli kodukakk. Eesti Ornitoloogiaühing koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga viis läbi kakufolkloori kogumise võistluse. Üleskutses paluti kirja panna isiklikul vaatlusel põhinevaid lugusid öökullist, mitmesuguseid uskumusi, levinud nimetusi jne ning saata ka joonistusi kakkudest. Saatjaid oli umbes 70.

Arhiivi jõudsid Helsingi Ülikooli doktorandi Piret Paali 2006. aastal korraldatud kogumisaktsiooni „Minu vähihaigus“ materjalid, millele saabus vaid viis vastust. „Vähist ja vähikogemusest on kultuuriliste ja ühiskondlike arusaamade tõttu keeruline kirjutada, veel enam rääkida,“ märgib võistluse korraldaja Piret Paal.

Viljandi Kultuuriakadeemia kultuurhariduse osakonna üliõpilasi juhendanud Ene Lukka-Jegikjan andis üle eesti ja vene tudengite tööd, mis käsitlevad noorte endi ümbruskonna sünni- ja pulmakombestikku, katsikute ja ristsete pidamist. RMK loodushoiuosakonna pärandkultuuri spetsialist Triin Kusmin-Neljändik on salvestanud 13 tundi kohapärimust, elulugusid, mälestusi/pärimust külaelust ja andmeid vanadest tövõtetest. Eriti on ta pööranud tähelepanu metsa ja metsatöoga seonduvale pärimusele. Kohapärimusega seotud fotosid annetasid Arvi Liiva ja Helgi Suluste. Samuti jõudis arhiivi Eesti Maaülikooli loodusturismi eriala tudengite kogutu, neid juhendasid Renata Sõukand ja Raivo Kalle. Ameerikas elanud

eestlane Olavi Maru kogus 1980. aastatel lorilaule. 86 lk toona kogutust jõudis sellel aastal arhiivi, vahendajateks abikaasa Ene Maru ja Sirje Kurg. Rahvalaulik Kathariina Kreti eluloo, sugupuud ja oma mälestusi temast ning ta lauludest talletasid lauliku tütar Laine Müür ja Lumme Lillenthal. Fotokogu täienes 132 Elmar Maasikult saadud foto võrra. Nee-me Metsalt laekus 67 lk rahvakalendri tähtpäevade ainelisi omaloomingulisi luuletusi koos kombekirjeldustega lapsepõlvkodust Votikverest ja hilisemast elukohast Orissaarest. Maret Lehtolt saime kingituseks koos CD-väljaandega „Munuksed. Muhi laulud“ ka kommentaarid erinevate Muhi laulude kohta. Adik Sepp pani kirja nimetekkelugusid ajaloolisest Tarvastu kihelkonnast. Pikka aega Tartu lasteaedades töötanud ning rahvakalendrialaseid raamatuid välja andnud Lille Teedumäe loovutas arhiivile eri aegadel lasteaias tehtud fotosid. Koidula Lesta annetas arhiivile Äksi nõia ehk Hermine Jürgensi isiklike pabereid. Arhiivi saabusid Anni Oraveere kogutud Eesti pimedate kogukonna materjalid ning setu pärimusel põhinevad omaloomingulised jutud koos kommentaaridega. Mahukate kaastöödega täiendasid meie kogusid Kaleph Jõulu ja Leida Oeselg, samuti andsid materjali üle Ülle Podekrat, Evi Kambrimäe, Hilda Kaukes, Margit Ilves jt.

Vabatahtlike kaastööliste kõrval jätkavad kogumistööd ka folkloristid. Tänuväärset tööd eesti folkloristika ajaloos materjalide kokkuotsimisel on teinud Rein Saukas. Erinevat ainet sisaldavaid säilikuud andsid üle ka Piret Voolaid, Mare Kõiva, Pille Vahtmäe, Valdo Valper, Mall Hiimäe, Helen Kömmus, Taive Särg, Anu Korb, Jüri Metssalu, Mari Sarv, Ave Tupits, Janika Oras, Ingrid Rüütel, Mari-Ann Remmel jt.

Eesti Rahvaluule Arhiiv tänab kõiki kaastöö eest!

ASTRID TUISK

LOTMANI SEMINAR 2010

26.–28. veebruarini toimus Tartus seitsmeteistkümnendat korda rahvusvaheline Lotmani seminar, mis on pühendatud akadeemik Juri Lotmani sünniaastapäevale ja millest võtsid osa 28 uurijat Saksamaalt, Itaaliast, Leedust, Venemaalt ja Eestist. Lotmani sünniaastapäevaks annab Tartu Ülikooli vene kirjanduse kateeder alati välja uue raamatu. Selle aasta 28. veebruaril esitleti uue seeria „Труды по русской и славянской филологии. Литературоведение” seitsmendat köidet, mis oli pühendatud Zara Mintsi 80. ja Juri Lotmani 85. sünniaastapäevale.

Seminaril kõlanud ettekanded võiksid tinglikult jagada nelja gruppi. Esimese moodustasid need, kus autorid vaatlesid teksti kirjandusajaloolises kontekstis, püüdes välja selgitada uusi, kommentaare vajavaid kirjanduslikke ja kultuuriloolisi fakte.

Tartu Ülikooli lõpetanud Vadim Parsamov (Saraatov) tuvastas, et Ivan Karamazovi fraas „Vendadest Karamazovitest” „kiirustan oma sissepääsupiletit tagasi andma” on pärit Joseph de Maistre’i „Sankt-Peterburgi öhtutest”. Uurija tõestas, et sellega jätkas Dostojevski tema jaoks olulist poleemikat katoliiklike mõtlejatega kristluse olemuse üle. Konstantin Polivanov (Moskva) vaatles seda, kuidas Boriss Pasternaki „Doktor Živagos” ja Anna Ahmatova „Ilma kangelaseta poemis” on kasutatud Vassili Žukovski ballaadi „Svetlana” motiive. Žukovski tekstile toetudes tõlgendavad XX sajandi poeedid kunsti tähendust nende kangelaste elus ja maailmapildis, elu võitu surma üle. Oleg Lekmanovi (Moskva) ettekandes pakuti kommentaare Ossip Mandelštami jutustuse „Egiptuse mark” mõningatele „tumedatele” kohtadele, mis saavad selgemaks, kui neid vaadelda koos Jules Verne’i romaanidega. Roman Voitehhovitš (Tartu) iseloomus-

tas Marina Tsvetajeva diptühhoni „Põõsas” kohta poeedi kui prohveti romantilise mõistmise kontekstis, dialektilist vaadet „väljendamatule, sõnuseletamatule”, mis on aktuaalne vene traditsioonis (Žukovski, Tjuttšev, Mandelštam). Doktorant Fjodor Vinokurov (Tartu) oli oma ettekandes Jevgeni Zamjatini romaani „Meie” ameerika publikatsioonist kasutanud dokumente, mida säilitatakse USA-s Syracuse’i ülikooli erikollektsioonide uurimiskeskuses (Syracuse University Special Collections Research Center). Nikolai Bogomolovi (Moskva) ja doktorant Leonid Zubarevi (Tartu) ettekanded olid pühendatud Vjatšeslav Ivanovi biograafia ja kirjandusliku tegevuse faktidele. Tatjana Igoševa (Novgorod) oli avastanud Nikita Zabolotski luuletuse „Veealune linn” tundmatu allika.

Teine osa ettekannetest oli pühendatud ajaloo, ideoloogia ja narratiivi suhetele. Ajaloo ja müüdi vahekorda käsitles doktorant Inna Bulkina (Tartu), vaadeldes poola valgustusaja tegelase krahv Tadeusz Czacki (1765–1813) saatust. Jekaterina Ljamina (Moskva) ettekannet „Vene-prantsuse kakskeelsuse funktsioneerimisest 1812. aastal” oli pühendatud keelelisele retoorikale poliitikas. Timur Guzairov (Tartu) vaatles „au ja kuulsuse” kontseptsiooni mõju jutustuse ja kompositsiooni võtetele Puškini „Pugatšovi ajaloos”. Ideoloogilise pealisehituse ja kultuuri-refleksiooni probleeme käsitlesid Anne Lille (Tartu) ja Pavel Lavrinetsi (Vilnius) ettekanded, vastavalt „Ajaluugu, poliitika ja müüt: roomlased ja germaanlased Teutoburgi metsas” ja „Valitseja Vilniusse saabumise rituaalne semantika”. Aadu Must (Tartu) lähtus oma ettekandes „Arusaamatutest sümbolitest XIX sajandi Tartu Ülikooli ajaloos” Juri Lotmani artiklist „Inimesed ja aukraadid”, rekonstrueerides arhiivimaterjalide põh-

jal uusi fakte Vene keisririigi aegse Tartu ülikooli ajaloost (näiteks tema professorite sidemetest kolmanda osakonnaga).

Kolmanda rühma ettekanded keskendusid vene kirjanduskaanoni formeerumisele ja funktsioneerimisele (see on vene kirjanduse kateedri uus uurimissuund). 2010. aasta Lotmani stipendiumi laureaadi Aleksei Vdovini (Tartu) ettekandes vaadeldi mõistete *geenius* ja *kirjanduse juht* suhet Vissarion Belinski noorpõlveartiklites (1834–1835). Dmitri Ivanov (Tartu) analüüsis opositsiooni Byron–Scott, mis oli iseloomulik vene romantismi diskursusele, ja nägi selle allikana William Hazlitti „Aja vaimu” („The Spirit of the Age”). Roman Leibovi (Tartu) ettekandes käsitleti Fjodor Tjuttševi – tuntud luuletaja väljaspool abielu sündinud noorima poja – luulet. Tjuttšev noorema tekste – poeg tundis ka oma isa veel avaldamata loomingut – vaatles esineja suure lüüriku retseptiooniloo vaatepunktist. Andrei Nemzer (Moskva) uuris Vladislav Hodassevitši „John Bottomi” kirjanduslikke sidemeid vene ballaaditraditsioonidega. Siia gruppi võiksid kuuluda ka Patricia Deotto (Trieste) ettekanne „Šklovski „Elasid-olid”: jutustus iseendast teooria ja elu vahel” ja Vadim Semjonovi (Narva) luuleteoreetiline käsitlus „Rütmiiinertsid J. Brodski värsis: diakrooniline aspekt”.

Neljandat gruppi ühendavad temaatiliselt vene kirjanduse kateedri projektid, mis on seotud ideoloogilise geograafia uurimisega ja vastastikuste kultuurirefleksioonidega vene, eesti jt maade kirjanike loomingus. Michael Düringit (Kiel) huvitasid saksa iseloomu rahvusliku identiteedi probleemid ja stereotüübid tänapäeva vene kirjanduses. Tatjana Stepaništševa (Tartu) uuris Läänemeremaade teemat ja russofiilse retoorika allikaid Pjotr Vjazemski ja Nikolai Jazõkovi loomingus. Lea Pild

(Tartu) vaatles sakslaste kujusid Afanassi Feti memuaarides ja näitas, et mälestuste teksti eri tasanditel on ühisosi Goethe Wilhelm Meisteri diloožiaga. Fet järgib Goethe kontseptsiooni merkantiilsuse ja ideaali lepitamisest. Ljubov Kisseljova (Tartu) vaatles kirjandustegelaste ja nende prototüüpide suhet, teksti ja reaalsuse suhet Jaan Krossi novelli „Kolmandad mäed” näitel. Sellesse gruppi kuuluvad ka ettekanded, mis olid pühendatud veneprantsuse kirjandussuhete uurimisele. Larissa Volpert (Tartu) vaatles sõja deestetiseerimist Lermontovi ja Stendhali loomingus, Olga Kafanova (Tomsk) Pariisi kujundit Nikolai Karamzini „Vene rännumehe kirjades”.

Teaduslik seminar lõppes diskussiooniga, kus tõsteti eriti esile doktorant Maria Borovikova (Tartu) ettekannet, mis käsitles Marina Tsvetajeva luuletsükli „Luuletused Moskvast” ja milles otsiti kujundlikkuse allikaid aktuaalsest kirjanduslikust ja ajaloolisest kontekstist. Leonid Stolovitš tõstis samuti esile Peeter Toropi (Tartu) ettekannet „Teadusliku kommunikatsiooni tüpoloogia probleeme (kultuurisemiootika ajaloost)” ja katset analüütiliselt kirjeldada Tartu semiootika arengu ajalugu ja perspektiive kui eraldi suunda üldises teadusdiskursuses.

Interdistsiplinaarne Lotmani seminar oma traditsioonidega, oma eripärase teadussuhtluse formaadiga on saanud lahutamatuks osaks Tartu Ülikooli vene kirjanduse kateedri uuemast ajaloost ja on oluline ka eesti teaduse kogupildis, selle saavutuste tutvustamisel rahvusvahelisele teadlaste kogukonnale.

TIMUR GUZAIROV

Venekeelsest käskkirjast tõlkinud
MALL JÕGI

TARTU ÜLIKOOLI MAGISTREID 2009

Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis kaitsti 2009. aastal viisteist magistritööd, neist neli eesti keele, üks eesti keele kui võõrkeele, üks soome keele ja kultuuri, üks soome-ugri keelte, neli eesti keele ja kirjanduse õpetaja ning neli mitte-eesti kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal.

Eesti keele erialal kaitsesid magistritööd Anni Jürine, Anneliis Klaus, Kristina Koppel ja Mervi Kalmus.

Anni Jürise magistritöö „Kaassõna- ja verbiühendite ümbertõlgendamine eesti kirjakeeles” (juhendaja Külli Habicht, oponent Ilona Tragel) käsitleb eesti kirjakeeles levivat suundumust: kirjutada kaassõna- ja verbiühendeid norminguvastaselt kokku. Töös uuritud riigieksamikirjandite põhjal ilmnes, et kaassõnaühendite kokkukirjutamine on aastate lõikes kasvanud, verbiühendite norminguvastane kokkukirjutamine on stabiilsem nähtus.

Anneliis Klaus'i magistritöö „Eitus eesti murretes” (juhendaja Liina Lindström, oponent Eva Velsker) kirjeldab eesti murrete korpusest kogutu põhjal eituse väljendamist eesti murretes. Töö eesmärk oli kaardistada eituse varieeruvust murretes, samuti analüüsida eituse väljendamise vahendeid 1960.–1970. aastate murdekeeles.

Kristina Koppeli magistritöö „Denominaalsed kausatiivid ja nende analüütilised vasted ajavahemikul 1890.–1990. aastad” (juhendaja Helle Metslang, oponent Petar Kehayov) uurib denominaalsete kausatiivide sünteetilisi ja analüütilisi vasteid kirjakeeles kahes lõikes, n-õ horisontaalsuunas ja vertikaalsuunas. Eesmärk oli selgitada, kuidas on kausatiivsuse väljendamine viimase sajandi jooksul muutunud ja kas kausatiivsuse väljendamisele on mõju avaldanud ka saksa, soome ja vene keel.

Mervi Kalmuse magistritöös „Isikuühildumine eesti murretes” (juhendaja

Liina Lindström, oponent Mari Mets) on vaatluse all isikule viitamine personaalpronoomeni ja/või pöördelõpuga kolme erineva murraku näitel. Töö tulemusena tõdetakse, et kuigi Eesti murretes ei ole põhimõtteliselt erinevaid isikuühildumissüsteeme, on eri piirkondade keelekujude vahelised erinevused ometi üsna suured.

Eesti keele kui võõrkeele erialal kaitses Julia Kuzjomkina magistritöö „Keelevead tõlkimisel vene keelest eesti keelde” (juhendaja Ingrid Rummo, oponent Madis Arukask). Töö eesmärk oli selgitada, milliste raskustega puutub kokku venekeelne inimene, tõlkides venekeelset teksti eesti keelde. Analüüsitakse tõlkimisel ettetulevaid keelevigu ja vigade liike, mis muudavad tõlketekstist arusaamise raskeks.

Soome keele ja kultuuri erialal kaitses Kersten Lehismets magistritöö „*Käsi*-sanan kieliopillistumine suomessa ja virossa sekä viron *käsi*-grammien käännösvastineet suomessa” („*Sõna käsi* grammatiseerumine soome ja eesti keeles ning *käsi*-grammide tõlkevasted soome keeles”) (juhendaja Tuomas Huumo, oponent Ann Veismann). Töö uurib erinevaid ühendeid, milles *käsi*-gramm eesti ja soome keeles esineb. Tõlkevasted on esitatud selliste teemade puhul, kus tõlkevastete analüüs andis uudseid tulemusi. Töö käsitleb ka mõningaid verbi ja *käsi*-sõna ühendeid.

Soome-ugri keelte erialal kaitses Esta Prangel magistritöö „Eitus udmurdi keeles” (juhendaja Nikolai Kuznetsov, oponent Svetlana Edygarova). Töö uurimistulemused asetatakse keeletüpoloogilise konteksti, lähtudes Matti Miestamo standardeituse käsitlusest. Udmurdi keeles on eituse moodustamise produktiivseim ja levinuim viis lisada jaatavas lausesse eitusverb, mille tulemusel kaotab põhiverb vähemalt osa oma finiit-susest. Et eitusverbi vormid on üldistu-

mas, võib eitusverb tulevikus muutuda eitavaks partikliks.

Mitte-eesti kooli eesti keele ja kirjan-
duse õpetaja erialal kaitsesid magistri-
töö Elvira Zamahhova, Oksana Kokina,
Olga Borissenko ja Julia Blinova.

Elvira Zamahhova magistr töö „Pop-
muusika ja subkultuurid eri rahvusest
noorte ühendajatena Eestis” (juhendaja
Madis Arukask, oponent Ingrid Rummo)
eesmärgiks oli välja selgitada, millised
tänapäeva muusikastiilid võivad eesti
ja vene noori ühendada või vähemalt
soodustada vastastikust lähenemist.

Oksana Kokina magistr töö „Kodani-
kuks kasvamine: ühiskonna- ja/või ko-
danikuõpetuse õpikute kvalitatiivne ana-
lüüs” (juhendaja Silvi Tenjes, oponent
Tiina Kikerpill) eesmärk oli välja selgi-
tada, kas ainekavas on informatsiooni
Eesti riigi muukeelsete rahvaste tradit-
sioonidest ja kultuurist. Uuriti ka ühis-
konna- ja inimeseõpetuse õpetajate vas-
tuseid nende ainete õpetamise kohta.

Olga Borissenko magistr töö „Eesti
keele õppe motivatsioon Tartu vene
õppekeele koolides” (juhendaja Tiina
Kikerpill, oponent Ellen Strohmänn)
käsitleb keeleõppemotivatsiooni komp-
leksse süsteemina, mis võimaldab ini-
mesel ära õppida ükskõik kui raske
keele. Eesmärk oli välja selgitada 10.
klassi õpilaste eesti keele õppimise
motivatsioon.

Julia Blinova „Venekeelsete gümnaa-
siumiõpilaste etnokultuuriline päritolu
ja selle teadvustamine” (juhendaja
Madis Arukask, oponent Ellen Strohmänn)
uuris õpilaste päritolu ning huvi
oma päritolukultuuri vastu. Töö selgi-
tas, mida venekeelsed õpilased arvavad
kultuuridevahelistest suhetest.

Eesti keele ja kirjanduse õpetaja eri-
alal kaitsesid magistr töö Ann Stein-
berg, Linda Püssa, Nele Reimann-Trui-
ja ja Kristina Ude.

Ann Steinbergi magistr töö „Põhi-
kooli lõpetajate funktsionaalse lugemis-
oskuse tasemest ilukirjanduslike teksti-
de põhjal viie Eesti kooli näitel” (juhen-

daja Maigi Vija, oponent Kersti Lepajõe)
eesmärgiks oli välja selgitada, kas
15–16-aastased õpilased tulevad edu-
kalt toime ka ilukirjanduslike tekstide
mõistmisega. Töö andis ülevaate põhi-
kooli viimases klassis käivate õpilaste
lugemisharjumustest ja -eelistustest
ning seda mõjutavatest teguritest.

Linda Püssa magistr töö „Nüüdis-
aegne eesti noorsooromaan” (juhenda-
jad Mart Velsker ja Andrus Org, ope-
nent Marja Unt) käsitleb noorsookir-
jandust üldisemas plaanis ja toob välja
noorsooromaanile omased iseloomuli-
kud tunnused, samuti vaadeldakse
noorsookirjanduse ja pedagoogika seo-
seid, lähtudes põhikooli kirjanduse
ainekavas toodud võtmepädevuste ja
teemadega seotud valdkondadest. Vaat-
luse all olid kirjastuse Tänapäev ja
Eesti Lastekirjanduse Keskuse korral-
dataval noorsooromaanivõistlusel au-
hinnatud või äramärgitud teosed.

Nele Reimann-Truija magistr töö „Ai-
nekava „Võru keel ja kultuur” I kooliast-
mele ja metoodiline abivahend „Tiijuht
ABC kiräoppusõ manoo” õpetajatele”
(juhendajad Karl Pajusalu ja Sulev Iva,
oponent Triin Iva) eesmärgiks on anda
õpetajale, kes alustab võru keele õpeta-
misega esimeses kooliastmes, mitmesu-
guseid metoodilisi nõuandeid tööks võru-
keelse aabitsaga. Määratletakse võru-
keelse algõpetuse eesmärgid, õppesisu ja
-tulemused, millest õpetaja saaks lähtuda.

Kristina Ude magistr töö „Filmikun-
sti käsitlemise võimalusi üldhariduskooli
kirjandustundides. Sass Henno romaani
„Mina olin siin. Esimene arest” ja Albert
Kivikase romaani „Nimed marmortahv-
lil” ekraniseeringute näitel” (juhendaja
Andrus Org, oponent Arne Merilai)
annab ülevaate filmikunsti teoreetilisest
lähtekohast, filmikeelest, selle elementi-
dest ning filmi ja kirjanduse vahelistest
seostest. Töö praktilise osa eesmärk on
pakkuda võimalikku õppematerjali selle
kohta, kuidas filmikunsti kirjandustun-
dides käsitleda.

Kultuuriteaduste ja kunstide instituudis kaitsti seitse magistritööd.

Neist üks oli Madli Pesti „Poliitiline teater Eestis ja Saksamaal 20.–21. sajandil” (juhendaja Luule Epner, retsensent Kristel Nõlvak). Töö annab ülevaate Eesti ja Saksamaa poliitilisest teatrist XX sajandi algusest kuni 2009. aastani. Autor jõuab järeldusele, et nüüdisaegne poliitiline teater on postdramaatiline ning töö kokkuvõttes esitatakse analüüsitavaid lavastuste ühisjooned: näitleja rolli eripära, võõritus, statistika ja faktide esitamine, dokumentaalsus, popkultuuri esteetika, ambivalentsus, plakatlikkus, ühiskondliku diskussiooni tekitamine, maailma muutmine.

Ülejäänud olid 3+1-magistritööd.

Magistritöö eesti kirjanduse alal „Albert Kivika futuristlik looming ja selle peegeldus romaanis „Nimed marmortahvlil”” kaitstes Karin Kiisk (juhendaja Mart Velsker, oponent Janek Kraavi). Uurimus on jätkuks autori 2006. aastal kaitstud bakalaureusetööle „Futurism Eesti kirjanduses enne II maailmasõda”. Selles vaadeldakse süvenenumalt Albert Kivika futuristlikku loomingut. Uue teema on sisse toodud romaanisarja „Nimed marmortahvlil” teine ja kolmas osa, kus Kivikas kujutab oma peategelast futuristliku kirjanikuna.

Ireene Viktori teatriteadusteemaline magistritöö „Interkultuurilisi transformatsioone eesti teatris” (juhendaja Kristel Nõlvak, oponent Luule Epner) tegeleb eelkõige Lääne ja Ida vahelise interkultuurilise teatri ja selle teooriaga. On antud ülevaade Jerzy Grotowski, Eugenio Barba, Peter Brooki, Ariane Mnouchkine'i ja Richard Schechneri loomingust. Põhjalikumalt on analüüsitud Peeter Jalakase lavastust „Eesti ballaadid” (lähtekohaks interkultuurilisus kui kultuuride sulam), Tiit Ojasoo ja Ene-Liis Semperi lavastust „Perikles” (interkultuurilisus kui eksootiline iluasi) ja Jaan Toominga lavastust „Pimeda toa Kuningas” (interkultuurilisus kui kultuuride põrkumine).

Jaanika Hunt kaitstes folkloristika alal magistritöö „Meedia surmakultuuri suundumuste suunajana 20.–21. sajandi vahetuse Eestis” (juhendaja Marju Torp-Kõivupuu, oponent Ülo Valk). Selles vaadeldakse, kas ja millises suunas on meedia mõjutanud surmakultuuri ja suhtumist surma XX–XXI sajandi vahetuse Eestis. Autor on korraldanud internetis ankeetküsitluse, mille põhjal ta püüab anda teatava ülevaate hetkel valitsevast suhtumisest surma ning surma kajastamisse meedias. Ta tõdeb, et vastused ei aidanud tõestada meedia negatiivset mõju ega hirmu tekitamist surma ees, küll aga paistab ajakirjandus sageli tekitavat hoopis ükskõiksust ja eitavat suhtumist, mitte tugevaid tundeid.

Kairi Jets kaitstes maailmakirjanduse õppetoolis väitekirja „Gooti elemendid Angela Carteri jutukogus „The bloody Chamber” ja Karen Orlau kogumikus „Sealtmaalt”” (juhendaja Marina Grišakova, oponent Kersti Unt). Ta võrdleb briti ja eesti autorit, otsides ja leides nende loomingus gooti elemente.

Katrin Kanguri maailmakirjanduse õppetoolis kaitstud magistritöö „Jan Troelli „Hamsun” – filminarratiiv ja selle (auto)biograafilised alustekstid” (juhendaja Marina Grišakova, oponent Kersti Unt) käsitleb Knut Hamsuni teost „Rohtunud radadel”, Thorchild Hanseni ja Per Olov Enquisti tõlgendusi ning Jan Troelli filmi „Hamsun”, mis toetub nimetatud teostele.

Hedi-Liis Toome magistritöö teatriteaduse alal „„Kas on elu pärast kapitalismi?” Uurimus Von Krahli Akadeemia projektist” (juhendaja Ester Võsu, oponent Anneli Saro) analüüsib Von Krahli Akadeemia projekti kolme peamist komponenti (loenguid, etendusi ja telesaadet), annab ülevaate projektis osalejatest ning seal toimunust.

TIIA MARGUS, HILLE ROOTS

TALLINNA ÜLIKOOLI MAGISTREID 2009

Tallinna Ülikooli eesti keele ja kultuuri instituudis kaitsti 2009. aastal üks töö lingvistika, üks eesti keele ja kirjanduse õpetaja ning kolm kirjandusteaduse erialal.

Lingvistika erialal kaitses Anastassia Šmõreitšik magistritöö „*ma-* ja *da-*infinitiivi kasutuse võrdlus eesti kirjakeeles ja õppijakeeles” (juhendaja Pille Eslon, oponent Annekatrin Kaivapalu), mille eesmärgiks oli välja selgitada sagedasemad infinitiive sisaldavad konstruktsioonid tegelikus keelekasutuses, et saadud teadmisele oleks võimalik keeleõppes toetuda. Sel otstarbel võrreldud Tartu Ülikooli eesti kirjakeele korpuse ning Tallinna Ülikooli eesti vahekeele korpuse materjalis leidus nii ühist kui ka erinevat. Kirjakeele autentse materjali põhjal saab välja tuua need konstruktsioonid ja selle sõnavara, mis keeleõppija jaoks on oluline ning peaks olema kajastatud õpikujuhistes.

Nele Valksaare kaitses magistritöö „Meedipädevuse arendamine põhikooli II ja III kooliastme emakeeleõpikutes” (juhendaja Katrin Aava, oponent Krista Kerge) eesti keele ja kirjanduse õpetaja erialal. Töö analüüsib konstruktivistliku õpimudeli seisukohalt meediaõpetust eesti õppekeelega kooli 37 emakeeleõpikus. Päris ideaalset meediaõpikut nende seas ei leidunudki, küll aga õpperaamatuid, mis meediaõpetusele selgelt teistest rohkem tähelepanu pöörasid. Selgus, et ehkki peaaegu kõik õpikud sisaldasid meediaõpetusega seotud peatükke, olid need enamjaolt üksnes deskriptiivsed ning kriitilist meediatarbijat püüdis kujundada vaid mõni autor.

Kirjandusteaduse erialal kaitsesid magistritöö Katrina Helstein, Maret Vaher ja Nadezda Pchelovodova.

Katrina Helsteini magistritöö „Eestimaa kui topose konstrueerimine Gustav Suitsu luulekogus „Elu tuli” ja Ernst Enno luulekogus „Uued luuletused”” (juhendaja Piret Viires ja oponent Hasso Krull) keskendub Eestimaa kui topose tunnetamisele aastatel 1905 ja 1909. Töö eesmärgiks oli kirjeldada lähilugedes kummagi luuletaja luuletusi Eestimaast ja sellest, kuidas need tekstid võisid mõjutada Suitsu ja Enno kaasaegete Eestimaa nägemist. Analüüsis on lähtunud peamiselt Martin Heideggeri keelefilosoofiast.

Nadezda Pchelovodova magistritöö „Arvo Valtoni tõlkijana ja kultuuride vahendajana” (juhendaja Ave Mattheus, oponent Anne Lange) koondab ja süstematiseerib Arvo Valtoni mahukat tõlkijatööd. Valtoni tõlketegevus on olnud väga viljakas, mitmekesine ja tunnustatud, kuid seda poolt tema loomingus on seni vähe uuritud. Väärtusliku lisana on tööle liidetud Arvo Valtoni tõlgete ja nende retseptiooni bibliograafia ning pikem intervjuu kirjanikuga.

Maret Vaher uurib magistritöös „Kaasaeg Tõnu Õnnepalu loomingus” (juhendaja Ave Mattheus, oponent Epp Annus) kirjaniku kahe aastakümne jooksul avaldatud proosatekste lähtuvalt nendes kajastatud tänapäeva probleemidest.

ANNIKA KILGI,
JAANUS VAIKSOO

LÜHIKROONIKA

• 6. ja 7. mail korraldasid Tallinna Linnamuuseum ja Tallinna Ülikooli Eesti Humanitaarinstituudi maastiku ja kultuuri keskus ning kultuuriteooria

tippkeskus konverentsi „Park ja tekst”. Esinesid Risto Paju, Elle-Mari Talivee, Galina Ponomarjova, Õnne Kepp, Maarja Vaino, Krista Kumberg, Ants Hein,

Kaia Lehari, Piret Meos, Sulev Nurme, Sirle Salmistu, Helen Sooväli-Sepping, Nele Nutt, Hasso Krull ja Marju Kõivu-puu.

- 6.–8. maini pidasid Tartu Ülikooli ja Göttingeni Ülikooli saksa filoloogid Tartus ühiskonverentsi „Nationalepen zwischen Fakten und Fiktionen”. Vaatluse alla võeti rahvuseposed kui Euroopa kultuuriruumi fenomen valgustusajastust XX sajandini. Käsitleti eepose-traditsiooni islandi, saksa, läti, tšehhi, soome, šoti ja eesti kirjanduses. Tartu Ülikoolist esinesid konverentsil Eve Pormeister, Silke Pasewalck, Reet Bender, Mari-Ann Palm ja Axel Jagau.

- 7. mail Tartu Ülikoolis toimunud eesti, ungari ja soome kirjanduse uurijate seminaril „Luulesild” autasustas Soome E. W. Ponkala Sihtasutus kaht hõimurahvaste kultuurisildade ehitajat. Sihtasutuse selleaastase stipendiumi said Keele ja Kirjanduse peatoimetaja Joel Sang ja Jyväskylä Ülikooli ungari keele ja kirjanduse professor Tuomo Lahdelma. Stipendiaadid pidasid ka ettekande. Joel Sang rääkis teemal „Kafka ja Saarikoski”, Tuomo Lahdelma ungari luule soomendamisest. Juhani Salokandle juhatusel vesteldi hõimurahvaste kirjandusest ja selle tõlkimisest.

- 7. mail korraldas Kadrioru kunstimuuseum kevadkonverentsi „Balti biidermeier. Panoraame ja lähivaatlusi”. Kunstiteadlaste kõrval esinesid ka kaks kirjandusteadlast: Ulrike Plath (UTKK) kõneles baltisaksa peremudelist XIX sajandi esimesel poolel ja Liina Lukas (TÜ, UTKK) eesti folkloorist XIX sajandi keskpaiga baltisaksa kirjanduses.

- 11. mai teisipäevaseminaril Kirjandusmuuseumis kõneles Mare Kalda arhiiviallikate tavapäraest laekumismoodustest ja arutles, missugused muutused on toimunud tekstide kogumise 130 aasta jooksul.

- 13. mail kaitses Liivi Hollmann Tartu Ülikoolis oma doktoritöö „Põhivärvinimed eesti viipekeeles”. Juhendaja oli

Urmas Sutrop (TÜ, EKI), oponent Victoria Nyst (Leideni Ülikool, Holland).

- 19. mail avati Eesti Rahva Muuseumis näitus „Muuseum näitab keelt”, mille kuraatorid olid Kristiina Ross, Tiit Hennoste, Kristel Rattus ja Tiit Sibul. Näitusel saab kuulata erinevaid eesti murdeid; saab teada, kuidas eesti keel on aegade jooksul muutunud ja milline on olnud eesti kirjakeele ajalugu; saab vaadata, milline on viipekeel; saab sõnu teha ja mitmel viisil keelega mängida.

- 25. mai folkloristide teisipäevaseminaril Kirjandusmuuseumis kõneles Martin Rebane poliitiliste anekdootide levimisest totalitaarsetes ja autoritaarsetes ühiskondades. Esineja keskendus konkreetsetele mehhanismidele, mis võimaldasid naljade vaba liikumise ja muutsid selle ühiskonnas massiliseks.

- 25. mail kaitses Mari Mets Tartu Ülikoolis oma doktoritöö „Suhtlusvõrgustikud reaajas: võru kõnekeele varieerumine kahes Võrumaa külas”. Juhendaja oli prof Karl Pajusalu (TÜ), oponent dots Péter Pomozi (Eötvös Lorándi Ülikool). Töö keskne eesmärk oli kindlaks teha, millised sotsiaalsed faktorid mõjutavad võru kõnekeele varieerumist ja kas tegemist võib olla keelemuutusega kahel erineval ajahetkel, s.o 1991. ja 2006. aastal.

- 27. mail toimus Eesti Kirjandusmuuseumis Akadeemilise Rahvaluule Seltsi aastakoosolek, mille akadeemilises osas oli kavas Katre Kikase ettekanne „Mina ei ole küll veel „Kalevipoega” lugenud, aga...”: H. A. Schultsi Kalevipoja-lugude raamistusest”. Järgnesid juhatuse ja revisjonikomisjoni aruanded.

- 27. mail Tartus peetud Emakeele Seltsi kõnekoosolek oli pühendatud Hella Keema, Mari Musta ja Salme Nigoli mälestusele. Ettekannetega esinesid Piret Norvik („Mari Must murdekoguja ning -uurijana”), Mari Mets („Lõunaeesti keelesaarte tekstikogumikest”) ja Inge Käsi („Pildikesi Hella Keema eluteelt”).